

Informaatiotutkimuksen päivät 2010
21. – 22. lokakuuta, Tampere

ABSTRAKTI

Anu Ojaranta

Informaatiolukutaito ja tiedonhakutaitojen opettaminen seitsemäsluokkalaisille : tutkimus kouluista ja koulukirjastoista sekä toimijoiden suhtautumisesta informaatiolukutaitoon ja tiedonhankinnan opetukseen

Anu Ojaranta, Informationsförvaltning vid Åbo Akademi, anu.ojaranta@lieto.fi

Tutkimuksessa paneudutaan tiedonhankinnan opetukseen Suomessa yleisellä tasolla sekä koulukirjastojen osuuteen koulujen tiedonhallinnan ja informaatiolukutaidon opetuksessa. Kansainvälisissä tutkimuksissa on todettu, että hyvin varustetuilla ja aktiivisesti ylläpidetyillä koulukirjastoilla on positiivinen vaikutus oppimiseen. Tämä tutkimus pyrkii nyt ensimmäistä kertaa Suomessa yhdistämään kouluissa opetussuunnitelman mukaisesti annettavan tiedonhankinnan opetuksen sekä koulukirjastot suomalaisessa oppimisympäristössä.

Olemme kaikki elektronisen tiedon ympäröimänä ja nuorten tulee peruskoulun aikana saada hyvät tiedot ja taidot toimiakseen tässä elektronisessa ympäristössä mahdollisimman hyvin sekä jatko-opinnoissa että elämässä yleensä. Tutkimukset ovat osoittaneet, että vaikkakin nuoret ovat näennäisesti tietoteknisesti hyvin näppäriä, itse tiedonhallinta- ja tiedonhankintataidoissa on havaittu perustavaa laatua olevia puutteita. Opetussuunnitelmassa tiedonhallinnan ja tiedonhankinnan opetus on sisällytetty pääasiallisesti äidinkielen opintoihin, vaikkakin tiedonhankinnan taidot mainitaan myös monissa ainekohtaisissa opetussuunnitelmissa.

Opetussuunnitelmat annetaan Opetushallitukselta suoraan kunnille ja opetussuunnitelman toteutus on useimmiten jopa koulukohtaisesta. Niinpä on mahdollista, että myös opetuksen sisältö ja taso saattaa vaihdella kunta, koulu ja jopa opettajakohtaisesti. Näin ollen variaation osuus tämän hetken

peruskoululaisten tiedonhallinnan ja tiedonhankinnan opetuksessa saattaa olla hyvinkin suuri. Opetuksen usein ollen myös oppikirjasidonnaista tulee kuvaan myös oppikirjakustantajien osuus.

Informaatiolukutaidolle löytyy informaatiotutkimuksen piiristä useita määrittelyjä, mutta useimmiten informaatiolukutaito nähdään joukkona taitoja, joiden avulla yksilöt voivat sujuvammin toimia tietoyhteiskunnassa. Tutkimukseen osallistuvien oppilaiden taitoja tullaan peilaamaan informaatiolukutaidon käsitteen kautta, joka laajuudessaan tuo esille tarvittavien taitojen monet osa-alueet. Näin tullaan toivottavasti myös havaitsemaan, miten informaatiolukutaito määritellään kouluissa, ja onko määrittelyssä eroavaisuuksia tutkimuksen henkilöiden eli opettajien ja koulukirjastonhoitajien kesken.

Tutkimus tulee sisältämään sekä kvantitatiivisia että kvalitatiivisia menetelmiä. Tutkimus keskittyy kolmeen tärkeimpään osatekijään, jotka kouluissa tiedonhankintataitoihin vaikuttavat tai voivat vaikuttaa: opetussuunnitelma, opettajat ja koulukirjastot. Varsinaisena tutkimuksen kohteena ovat 7-luokan äidinkielen opetussuunnitelman yhteydessä määrätyt tiedonhallinnan ja tiedonhaun opinnot. Tutkimuksen tässä vaiheessa on suunniteltu, että tutkimukseen osallistuisi 4 koulua, joissa kahdessa tiedonhankinnan opinnot opettaa opettaja ja jäljellejäävässä kahdessa koulussa tiedonhankinnan opetuksen hoitaa koulukirjastonhoitaja. Kaikki oppilaat testataan sekä ennen että kyseisten opintojen jälkeen mahdollisen variaation löytämiseksi eri opetusta saavien oppilaiden kesken.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, ovatko kansallisen opetussuunnitelman informaatiolukutaidon vaatimukset sekä tiedonhallinnan ja tiedonhankinnan opetuksen taso samalla tasolla sekä selvittää näkökulmaa, josko koulukirjastolla on antaa lisäarvoa informaatiolukutaidon sekä tiedonhaun opettamisessa. Tulosten toivotaan myös valaisevan sitä, millaisia asenteita opettajilla ja koulukirjastonhoitajilla on informaatiolukutaidon sekä tiedonhaun opetusta kohtaan. Tätä kautta saataisiin myös toivon mukaan lisää tietoa siitä, mihin suuntaan informaatiolukutaidon sekä tiedonhankinnan opetusta tulisi suomalaisissa kouluissa kehittää.

Lähteet

Asikainen, Irma (2009). Informaatiolukutaitoa kirjastosta. Teoksessa Verho, Seppo, toim. Mediakasvatus kirjastossa. Helsinki: BTJ Kustannus. P. 27-44

Bruce, Christine (1997). The seven faces of information literacy. Adelaide: Auslib press.

Hirsijärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula (1998). Tutki ja kirjoita. Tampere: Kirjayhtymä.

Kirjastopoliittinen ohjelma 2001-2004: työryhmän muistio (2001). Helsinki: Opetusministeriö.

Kirjastostrategia: Tiedon ja kulttuurin saatavuuden politiikka (2010). Opetusministeriön julkaisuja 2003 : 1. Helsinki: Opetushallitus.

Leu, Donald J. & Kinzer, Charles K. & Coiro, Julie L. & Cammack, Dana W. (2004). Toward a theory of new literacies emerging from the Internet and other information and communication technologies. Teoksessa Ruddell, Robert B. & Unrau, Norman, toim. Theoretical models and processes of reading. Kappale 54. Newark: International Reading Association.

Limberg, Louise & Hultgren, Frances & Jarnevig, Bo (2002). Informationssökning och lärande – en forskningsöversikt. Stockholm: Skolverket.

Lonsdale, Michele (2003). Impact of School Libraries on Student Achievement: a Review of the Research. Report from the Australian School Library Association. Camberwell Victoria: Australian Council for Educational Research. URL:
http://eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED482253&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED482253. (22.2.2010)

Moore, Penny (1999). Reveal thinking – teachers working together on information literacy. Teoksessa Unleash the power! Knowledge - Technology - Diversity: Papers Presented at the Third International Forum on Research in School Librarianship, Annual Conference of the International Association of School Librarianship (IASL). URL:
http://www.eric.ed.gov/ERICWebPortal/custom/portlets/recordDetails/detailmini.jsp?_nfpb=true&_ERICExtSearch_SearchValue_0=ED437063&ERICExtSearch_SearchType_0=no&accno=ED437063. (22.2.2010)

Niinikangas, Liisa (1999). Kirjasto koulussa – opas uuteen koulu- ja oppilaitoskirjastoon. Helsinki: BTJ kirjastopalvelu.

Nikander, Tarja (2000). Koulu kutsuu, miten kirjasto vastaa. Teoksessa Niinikangas, Liisa, toim. Koulu kirjastossa – kirjasto oppimisympäristönä. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Oikeusministeriön kirjastopolitiikka 2015: yleiset kirjastot: kansalliset strategiset painoalueet. Opetusministeriön julkaisuja 2009 : 32. Helsinki: Opetusministeriö.

Opetushallitus (2010). Netlibris - Elämyksellistä kirjallisuuden opetusta jo kymmenen vuotta. Helsinki Opetushallitus. URL: <http://www.edu.fi/oppimateriaalit/netlibris/>. (22.2.2010)

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet (2004). Helsinki: Opetushallitus. URL:
http://www02.oph.fi/ops/perusopetus/pops_web.pdf. (1.3.2010)

School libraries work! (2007). Research Foundation Paper. Washington: U.S. National Commission on Libraries and Information Science. URL:
http://www2.scholastic.com/content/collateral_resources/pdf/s/slw3_2008.pdf. (22.2.2010)

Sinko, Matti & Lehtinen, Erno, toim (1998). Bitit ja pedagogiikka: tieto- ja viestintäteknikka opetuksessa ja oppimisessa. Jyväskylä: Atena.

Sinko, Pirjo (2000). Mitä koulu odottaa kirjastolta? Teoksessa Niinikangas, Liisa, toim. Koulu kirjastossa – kirjasto oppimisympäristönä. Helsinki: BTJ Kirjastopalvelu.

Sormunen, Eero & Poikela, Esa, toim. (2008). Informaatio, informaatiolukutaito ja oppiminen. Tampere: Tampere University Press.

Stratfield, David & Markless, S. (1995). Invisible learning? The contribution of school libraries to teaching and learning : report to the British Library Research and Development Department on the 'Effective school library' research project. London: The British Library

Tanni, Mikko (2008). Määrätyt oppimistehtävät ja oppilaiden informaatiokäyttämisen tekijät. Teoksessa Sormunen, Eero & Poikela, Esa, toim. Informaatio, informaatiolukutaito ja oppiminen. Tampere: Tampere University Press.

Williams, Dorothy & Wavell, Caroline & Coles, Louisa (2001). Impact of school library service on achievement and learning. London: Department for Education & Skills and Resource: The Council for Museums, Archives and Libraries. URL:
<http://www4.rgu.ac.uk/files/Impact%20of%20School%20Library%20Services1.pdf>. (22.2.2010)